

Стандартизація європейських практик в адміністративному праві України

Коломоєць Т. О.

*доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України, член-кореспондент
Національної академії правових наук України,
декан юридичного факультету
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0003-1101-8073
t_deputy@ukr.net*

Колпаков В. К.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-8580-3261
v.k.kolpakov@gmail.com*

Ключові слова: *воєнний стан, євроінтеграція, європейські практики, європейські стандарти, правовий простір, статус кандидата на членство в Європейському Союзі.*

У статті досліджено проблематику стандартизації європейських практик в адміністративному праві України. Підкреслено, що в умовах воєнного стану євроінтеграція залишається головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, а подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Доводиться, що поняття «стандарти Європейського Союзу», «принципи Європейського Союзу», «практики Європейського Союзу» доречно використовувати як смислові синоніми. Пропонується така дефініція цих понять: система правил та імперативних настанов, за якими має відбуватися розбудова громадянського суспільства, влади та відповідних інституцій. Зазначено, що, по-перше, з набуттям Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі розпочався якісно новий етап руху держави до європейської спільноти; по-друге, нові умови й нові виклики потребують наукового осмислення готовності держави та суспільства до реалізації реформаторських проєктів, спрямованих на поетапну (поетапну) і секторальну інтеграцію в ЄС; по-третє, подальша підготовка до членства в Євросоюзі передбачатиме завершення трансформації всіх сфер, що створюватиме умови для життя країни за принципами ЄС та його законами, які спрямовані на захист кожного громадянина та бізнесу, сприятиме наближенню рівня життя, добробуту та правового захисту українців до рівня життя в країнах ЄС; по-четверте, набуття Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі передбачає еволюцію у процесах імплементації стандартів (принципів, практик) Євросоюзу в український правовий простір, яка локалізується за такими кластерами: системність імплементації і детермінація інтегративних властивостей цієї системи; подальше опанування джерельної бази стандартів, адже за аналізом «Глосарія термінів *acquis* ЄС» поняття «стандарт» у документах ЄС використовується у 520 випадках; дослідження європейських практик задля встановлення таких, які доречно буде кваліфікувати як стандарти ЄС.

Акцентовано увагу на тому, що наша держава послідовно впроваджує у практику розбудови демократичного суспільства європейські принципи, стандарти й практики, що є запорукою розвитку правової держави і громадянського суспільства, утвердження верховенства права й закону, забезпечення ефективної охорони і захисту прав людини та громадянина.

Standardization of European practices in the administrative law of Ukraine

Kolomoets T. O.

*Doctor of Juridical Sciences, Professor;
Honoured Lawyer of Ukraine, Corresponding Member
of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Dean of Law Faculty
Zaporizhzhia National University
Zhukovskiyi str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1101-8073
t_deputy@ukr.net*

Kolpakov V. K.

*Doctor of Juridical Sciences, Professor;
Head of the Department of Administrative and Economic Law
Zaporizhzhia National University
Zhukovskiyi str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0002-8580-3261
v.k.kolpakov@gmail.com*

Key words: *European integration, European practices, European standards, legal space, martial law, status of a candidate for membership in the European Union.*

The article examines the issue of standardization of European practices in the administrative law of Ukraine. It is emphasized that in the conditions of martial law, European integration remains the main and unchanged foreign policy priority of Ukraine, and the further development and deepening of relations between Ukraine and the EU is carried out on the principles of political association and economic integration. It is proven that the terms “European Union standards”, “European Union principles”, “European Union practices” should be used as semantic synonyms. A definition for these concepts is proposed: a system of rules and imperative instructions according to which the development of civil society, government and relevant institutions should take place.

It was noted, firstly, that with Ukraine’s acquisition of the status of a candidate for membership in the European Union, a qualitatively new stage of the state’s movement towards the European community began; secondly, new conditions and new challenges require a scientific understanding of the readiness of the state and society to implement reform projects aimed at phase-by-phase (phase-by-phase) and sectoral integration in the EU; thirdly, further preparation for membership in the European Union will involve the completion of the transformation of all spheres, which will create conditions for the country’s life according to the principles of the EU and its laws, which are aimed at protecting every citizen and business, will contribute to bringing the standard of living, well-being and legal protection of Ukrainians closer to the level life in EU countries; fourthly, Ukraine’s acquisition of the status of a candidate for membership in the European Union implies an evolution in the processes of implementation of the standards (principles, practices) of the European Union in the Ukrainian legal space, which is localized according

to the following clusters: 1) systematic implementation and determination of the integrative properties of this system; 2) further mastering of the source base of standards, because according to the analysis of the “Glossary of terms of the EU acquis”, the concept of “standard” is used in EU documents in 520 cases; 3) the study of European practices with the aim of establishing those that would be appropriate to qualify as EU “standards”.

Attention is focused on the fact that our state consistently implements European principles, standards and practices in the practice of building a democratic society, which are the key to the development of the rule of law and civil society, the establishment of the rule of law and the provision of effective protection and protection of human and citizen rights.

Вступ. Домінуючим зовнішньополітичним пріоритетом України в умовах воєнного стану залишається розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС, що здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції.

Розуміння Україною наявних викликів і готовність до пофазової (поетапної) і секторальної інтеграції в ЄС шляхом стандартизації європейських практик на своєму просторі, а також її спроможність у кризових умовах виконувати євроінтеграційні зобов'язання знайшли своє втілення у наданні Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі.

З прийняттям цього рішення розпочався якісно новий етап руху України до європейської спільноти. Нові умови і нові виклики потребують наукового осмислення готовності держави й суспільства до реалізації реформаторських проєктів, спрямованих на пофазову (поетапну) і секторальну інтеграцію в ЄС.

Подальша підготовка до членства в Євросоюзі передбачатиме завершення трансформації всіх сфер, що створюватиме умови для життя країни за принципами ЄС та його законами, які спрямовані на захист кожного громадянина та бізнесу, сприятиме наближенню рівня життя, добробуту та правового захисту українців до рівня життя в країнах ЄС. У цьому Україну постійно підтримуватиме Єврокомісія, надаючи необхідну консультаційну та іншу допомогу.

Змістовний вимір зазначених перетворень значною мірою об'єктивується у сприйнятті Україною стандартів Європейського Союзу, серед яких важливе місце посідають стандарти адміністративно-правового змісту.

Дослідження проблематики стандартизації європейських практик посідають важливе місце у пріоритетах фахівців з адміністративного права. Привертають увагу роботи, які підготували А.А. Шарая («Теорія принципів адміністративно-процедурного права», 2019 рік), А.А. Пухтецька («Принципи адміністративного права: адміністративно-правові та євроінте-

граційні аспекти оновлення змісту та практики застосування», 2016 рік; «Європейські принципи адміністративного права та Європейський адміністративний простір», 2007 рік); В.Б. Авер'янов, В.А. Дерезь, М.І. Ославський, Г.М. Писаренко, А.А. Пухтецька («Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право», 2007 рік).

Однак ці роботи досліджували зазначену проблематику у період до отримання Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. Його набуття передбачає еволюцію у процесах імплементації стандартів (принципів, практик) Євросоюзу в український правовий простір, яка локалізується за такими кластерами: системність імплементації і детермінація інтегративних властивостей цієї системи; подальше опанування джерельної бази стандартів, адже за аналізом «Глосарія термінів асquis ЄС» поняття «стандарт» у документах ЄС використовується у 520 випадках; дослідження європейських практик задля встановлення таких, які доречно буде кваліфікувати як стандарти ЄС.

Наша держава послідовно впроваджує у практику розбудови демократичного суспільства європейські принципи, стандарти й практики, що є запорукою розвитку правової держави і громадянського суспільства, утвердження верховенства права й закону, забезпечення ефективної охорони і захисту прав людини й громадянина.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах воєнного стану [1] євроінтеграція залишається головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, а подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції [2].

У поточному році Єврокомісія звітувала про хід виконання Україною своїх зобов'язань за Угодою про асоціацію [3]. Вона погодилась з оцінкою українською стороною євроінтеграційних здобутків загалом [4] і конкретним прогресом у сферах юстиції, прав людини, торгівлі, підприємництва, національної безпеки та оборони, гуманітарної

політики, державних закупівель, актуалізації політичного діалогу [5].

Окремо підкреслено розуміння Україною наявних викликів, усвідомлення необхідності просувати реформаторські проекти навіть у кризових умовах, а також готовність до пофазової (поетапної) і секторальної інтеграції в ЄС.

Враховуючи висновки Єврокомісії, 23 червня 2022 року лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі.

Подальша підготовка до членства в Євросоюзі передбачатиме завершення трансформації всіх сфер, що створюватиме умови для життя країни за принципами ЄС та його законами, які спрямовані на захист кожного громадянина та бізнесу, сприятиме наближенню рівня життя, добробуту та правового захисту українців до рівня життя в країнах ЄС. У цьому Україну постійно підтримуватиме Єврокомісія, надаючи необхідну консультаційну та іншу допомогу.

Змістовний вимір зазначених перетворень значною мірою об'єктивується у сприйнятті Україною стандартів Європейського Союзу, серед яких важливе місце посідають стандарти адміністративно-правового змісту.

У повсякденному розумінні термін «стандарт» сприймається смисловим синонімом таких понять, як «норма», «еталон», «модель», «шаблон», «зразок». Ці поняття (включаючи термін «стандарт») виступають критеріями для оцінювання бажаного стану, змісту, руху, розвитку, «поведінки» феноменів соціального буття. Виходячи з цього, ми розуміємо стандарт як критерій для оцінювання та вибору оптимальних векторів суспільного розвитку.

Фактичною калькою стандартів проявляють себе позитивні європейські практики щодо протидії корупції, державної служби, правового забезпечення публічного управління, адміністративних послуг, забезпечення прав людини тощо. У дослідженнях з цієї проблематики спостерігається зближення розуміння змісту понять «принципи» й «стандарти» [6, с. 13].

Це дає підстави «ad hoc» визначити стандарти і європейські практики як систему принципів, правил, імперативних настанов, за якими має відбуватися розбудова громадянського суспільства, влади та відповідних інституцій.

Новий формат відносин між Україною та ЄС передбачає еволюцію у процесах імплементації стандартів (принципів, практик) Євросоюзу в український правовий простір. Вважаємо, що така еволюція найбільш рельєфно локалізується за такими кластерами: системність імплементації і детермінація інтегративних властивостей цієї системи; подальше опанування джерельної бази

стандартів, адже за аналізом «Глосарія термінів acquis» ЄС [7], поняття «стандарт» у документах ЄС використовується у 520 випадках; дослідження європейських практик задля встановлення таких, які доречно буде кваліфікувати як стандарти ЄС.

У правових системах європейських країн принципи, стандарти і практики адміністративно-правового спрямування об'єктивуються по-різному. Вони можуть міститись у фрагментарному вигляді у різних нормативних актах (конституціях, парламентських актах, законах і підзаконних актах, судових актах тощо). Такий підхід є характерним для таких держав, як Бельгія, Франція, Греція, Ірландія, Велика Британія. Є країни, де вони систематизовані в кодифікаціях адміністративних процедур. До таких держав належать Австрія (з 1925 року) Болгарія (1979 рік), Данія (1985 рік), Німеччина (1976 рік), Угорщина (1957 рік), Голландія (1994 рік), Польща (1960 рік), Португалія (1991 рік) та Іспанія (1958 рік).

Особливо важливі з них містяться в судовій практиці Європейського суду і застосовуються державами-членами ЄС на національному рівні. Це насамперед принцип адміністрування через закон, принципи пропорційності, юридичної визначеності, захисту законних очікувань, недопущення дискримінації, право на слухання в ході адміністративних процедур щодо прийняття рішень, забезпечувальні заходи, справедливий умови доступу громадян до адміністративних судів, позадоговірна відповідальність державної адміністрації.

Європейські принципи адміністративно-правового змісту структуруються за такими групами: достовірність і передбачуваність (правова визначеність); відкритість і прозорість; підзвітність; результативність та ефективність. Кожна з наведених груп включає сконцентровані за родовими ознаками конкретні принципи.

Так, наприклад, принципи верховенства закону, адміністрування через закон, правової компетенції, співмірності приводять в дію механізм достовірності і передбачуваності, процесуальної справедливості, забезпечують прийняття рішень на підставі справедливості до будь-якої особи, яка підпадає під їхню дію.

Відкритість припускає, що адміністрація доступна для зовнішньої ретельної перевірки, а прозорість – що після ретельного огляду адміністрація буде «видна наскрізь» для досягнення цілей докладної перевірки та нагляду. Відкритість і прозорість дають змогу будь-якій особі, щодо якої відбуваються дії адміністрації, знати підставу такої дії. Відкритість і прозорість спрощують проведення зовнішньої перевірки адміністративного впливу з боку вищих наглядових органів. Відкритість і прозорість також є необхідними

інструментами для забезпечення верховенства закону, рівності перед законом та підзвітності.

Відкритість і прозорість у державній адміністрації служать двом конкретним цілям. По-перше, вони захищають державні інтереси, оскільки знижують ймовірність несумлінного адміністрування та корупції, по-друге, слугують захисту прав громадян, оскільки вимагають інформування про підстави прийняття адміністративного рішення. Таким чином, вони допомагають зацікавленим особам здійснювати право на відшкодування шкоди за допомогою оскарження рішення.

В адміністративному праві існує кілька видів практичного застосування цих принципів. Так, адміністративні дії повинні бути обґрунтованими і здійсненими належними компетентними органами державної влади. Широка громадськість повинна мати доступ до державних реєстрів. Представники органів публічної влади зазвичай повинні ідентифікувати себе перед громадськістю. Публічні службовці повинні дотримуватися певних обмежень щодо доходів від приватної діяльності, інформація про які підлягає розкриттю, а самі доходи повинні бути попередньо схвалені. Для реалізації принципу відкритості особливо важливим є зобов'язання органів державної влади зазначати причину прийняття своїх рішень.

Названі принципи можна знайти в адміністративному праві всіх європейських держав. Хоча державні адміністрації в європейських країнах являють собою древні структури, вони постійно адаптувались до сучасних умов, включно з членством у ЄС, яке еволюціонує саме по собі.

Постійний контакт серед державних службовців країн-членів та відповідних Комісій, вимога про розроблення та застосування «*acquis communautaire*» за еквівалентними стандартами надійності на території всього Союзу, поява системи адміністративної юстиції у всій Європі, а також спільні базові показники й принципи державної адміністрації привели до деякої конвергенції серед національних адміністрацій. Це було описано як «Європейський адміністративний простір» [8].

Українські дослідники європейських принципів адміністративного права [9, с. 56–58] виокремлюють широке і вузьке розуміння європейських принципів адміністративного права, ретельно досліджують джерела нормативного закріплення європейських принципів адміністративного права, визначають провідну роль принципу верховенства права.

Так, пропонується вважати органічними складовими частинами загального поняття «європейські принципи адміністративного права» такі: безпосередньо принципи європейського

адміністративного права, принципи Європейського адміністративного простору (ЄАП), які відображають результати процесів європейської адміністративної конвергенції та поглиблення європейської інтеграції в Європі (середина ХХ ст. – початок ХХІ ст.), у тому числі щодо уніфікації та стандартизації діяльності публічних адміністрацій країн-членів ЄС.

Галузеві європейські принципи адміністративного права пропонується структурувати за такими двома групами: європейські принципи адміністративного права щодо організації публічної адміністрації; європейські принципи адміністративного права щодо діяльності публічної адміністрації. До першої групи слід віднести принцип децентралізації; принцип централізації; принцип деконцентрації, а до другої – принцип юридичної визначеності; принцип відкритості і прозорості; принцип відповідальності; принцип ефективності та результативності.

До сучасних джерел нормативного закріплення європейських принципів адміністративного права відносять Договори про заснування ЄС та Європейських Співтовариств; Хартію основних прав Європейського Союзу; рішення Європейського суду справедливості (м. Люксембург); законодавство ЄС; національне право, що застосовується до діяльності публічних адміністрацій; рішення ЄСПЛ (м. Страсбург); Європейський кодекс належної адміністративної поведінки. До основних нормативних джерел принципів ЄАП, окрім зазначених джерел принципів європейського адміністративного права, можна віднести такі основні джерела: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та протоколи до неї; конвенції, резолюції та рекомендації РЄ; міжнародні договори та угоди, зокрема ті з них, які поширюються на інші держави, які не є членами ЄС, а також на претендентів на вступ до ЄС; загальні принципи права; рішення Європейської Ради (Копенгагенські та Мадридські критерії); документи інших європейських регіональних організацій.

Акцентується увага на засадничому значенні принципу верховенства права щодо сукупності європейських принципів адміністративного права, який закріплено в договорах про створення ЄС, рекомендаціях та резолюціях РЄ, правозастосовній практиці ЄСПЛ тощо.

Сьогодні Україна як кандидат на членство в Європейському Союзі досягла загального консенсусу з іншими державами-членами РЄ та її головними інституціями щодо розуміння ключових складових частин належного адміністрування (управління), яке здійснюється національними органами державної адміністрації. Такі складники включають набір загальних стандартів для

дій у рамках державної адміністрації, які визначені в законі і застосовуються на практиці за допомогою процедур і механізмів підзвітності.

Мета їх впровадження триєдина: по-перше, задати напрям адміністративних реформ, перш за все реформ державного управління; по-друге, передбачити орієнтовні показники, з якими порівнюється під час оцінювання прогрес країни; по-третє, створити реальні умови щодо повноправної та ефективної взаємодії з країнами ЄС.

Наша держава послідовно впроваджує у практику розбудови демократичного суспільства європейські принципи, стандарти і практики, що є запорукою розвитку правової держави і громадянського суспільства, утвердження верховенства права й закону, забезпечення ефективної охорони і захисту прав людини й громадянина[10].

Наприклад, звернемось до впровадження у практику української юриспруденції європейського стандарту (принципу) правової визначеності. До її розуміння Конституційний суд України у своїх рішеннях звертався декілька разів. Зокрема, це рішення від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 (щодо конституційності положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України); від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010 (щодо конституційності абзацу 8 пункту 5 частини 1 статті 11 Закону України «Про міліцію»); від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010 (щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення); від 27 лютого 2018 року № 1-р/2018 (щодо конституційності низки положень Податкового кодексу України); від 20 червня 2019 року № 6-р/2019 (щодо конституційності Указу Президента України «Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів»).

У наведених рішеннях позиція Конституційного суду України переконливо окреслена і зводиться до такого:

1) юридичну визначеність необхідно розуміти через такі її складові частини, як зрозумілість норм права; право особи розраховувати стабільність законодавства; можливість передбачати наслідки застосування юридичних норм;

2) правова визначеність полягає у чіткості; передбачуваності; однозначному розумінні юридичних норм;

3) вона є ключовою умовою забезпечення кожному ефективного судового захисту незалежним судом;

4) правова визначеність є однією з вимог верховенства права;

5) вона забезпечує адаптацію суб'єкта правозастосування до нормативних умов правової дійс-

ності; його впевненість у своєму правовому становищі; захист від свавільного втручання з боку держави у сферу його прав;

б) відповідно до неї, жодна людина не може зазнавати покарання, окрім випадків явного порушення закону, який не повинен дозволяти карати особу ретроспективно, тобто обмеження будь-якого права має базуватись на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки (Рішення Конституційного суду України від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010 щодо конституційності абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію»).

Невідповідність засадам правової визначеності автоматично тягне за собою невідповідність принципу верховенства права, адже Конституційний суд України у Рішенні від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 (щодо конституційності положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України) елементами верховенства права називає принципи рівності, справедливості, правової визначеності, зрозумілості, недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці та обов'язково призводить до сваволі. У Рішенні від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 (щодо конституційності положень статті 69 Кримінального кодексу України) Конституційний суд України підкреслив, що верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути просякнуті ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Рішення Конституційного суду України від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010 зазначає, що принцип правової визначеності означає, що обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлених такими обмеженнями, тобто обмеження будь-якого права має базуватись на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки.

Таким чином, правова визначеність стала обов'язковим критерієм оцінювання правових актів у сферах законодавчої, виконавчої, судової влади, та місцевого самоврядування щодо стандартів Європейського Союзу.

Висновки. Дослідження стандартизації європейських практик на адміністративно-правовому просторі України дає змогу дійти таких висновків.

В умовах воєнного стану євроінтеграція залишається головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, а подальша розбудова та поглиблення взаємовідносин між Україною та ЄС здійснюється на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції.

Розуміння Україною наявних викликів і готовність до пофазової (поетапної) та секторальної інтеграції в ЄС шляхом стандартизації європейських практик на своєму просторі, а також її спроможність у кризових умовах виконувати євроінтеграційні зобов'язання знайшли своє втілення у наданні Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі.

Стандарти, практики й принципи на євроінтеграційному просторі є близькими за своїм змістом феноменами, і “ad hoc” можуть використовуватись як смислові синоніми під такою дефініцією:

«система правил та імперативних настанов, за якими має відбуватися розбудова громадянського суспільства, влади та відповідних інституцій».

Статус кандидата на членство в Європейському Союзі передбачає еволюцію у процесах імплементації стандартів (принципів, практик) Євросоюзу в український правовий простір, яка локалізується за такими кластерами: системність імплементації і детермінація інтегративних властивостей цієї системи; подальше опанування джерельної бази стандартів; дослідження європейських практик задля встановлення таких, які доречно буде кваліфікувати як стандарти ЄС.

Європейські принципи адміністративно-правового змісту структуруються за такими групами: достовірність і передбачуваність (правова визначеність); відкритість і прозорість; підзвітність; результативність та ефективність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022. *Голос України*. 2022. № 37.
2. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Т. 1. Ст. 2125.
3. Joint staff working document: Association Implementation Report on Ukraine. Brussels, 22.7.2022 SWD (2022) 202 final. P. 19. URL: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Association>.
4. Questionnaire. Information requested by the European Commission to the Government of Ukraine for the preparation of the Opinion on the application of Ukraine for membership of the European Union. 2022. P. I. April. P. 44. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/ukraine_questionnaire_part_i_1.pdf
5. Questionnaire. Information requested by the European Commission to the Government of Ukraine for the preparation of the Opinion on the application of Ukraine for membership of the European Union. 2022. P. II. April. P. 238. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/questionnaire_part_ii_ukraine_0.pdf
6. Шарая А.А. Теорія принципів адміністративно-процедурного права : монографія. Херсон : Гельветика, 2019. 400 с.
7. Glossary of terms EU acquis. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1UaFmClhRwE_g10nGyHT4SQXJI1OJ3uofvzRalhb8XSs/edit#gid=1467795730
8. Europe and Governance: The European Administrative Space. Preparing Public Administrations for the European Administrative Space. *SIGMA Papers*. 1998. No. 23. OECD Publishing. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5kml6143zd8p-en>
9. Пухтецька А.А. Принципи адміністративного права: адміністративно-правові та євроінтеграційні аспекти оновлення змісту та практики застосування : монографія. Харків : Панов, 2016. 434 с.
10. Колпаков В.К. Європейська парадигма адміністративного права України. *Адаптація законодавства України до права Європейського Союзу*. 2016. № 1. С. 59–72.

REFERENCES

1. Prezydent Ukrainy (2022). Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukraini [On the introduction of martial law in Ukraine]. *Holos Ukrainy* (in Ukrainian).
2. Zakon Ukrainy (2014). Uhoda pro asotsiatsiyu Ukrainy z Yevropeys'kym Soyuzom [Association Agreement of Ukraine with the European Union] *Ofitsiyyny visnyk Ukrainy* (in Ukrainian).
3. European Commission (2022). Joint staff working document: Association Implementation Report on Ukraine. URL: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Association> (in English).
4. Kabinet Ministriv Ukrainy (2022). Questionnaire. Information requested by the European Commission to the Government of Ukraine for the preparation of the Opinion on the application of Ukraine for membership of the European Union. Part I. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/ukraine_questionnaire_part_i_1.pdf (in English).

5. Kabinet Ministriv Ukrayiny (2022). Questionnaire. Information requested by the European Commission to the Government of Ukraine for the preparation of the Opinion on the application of Ukraine for membership of the European Union. Part I. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/ukraine_questionnaire_part_ii_1.pdf (in English).
6. Sharaya A.A. (2019) Teoriya pryntsyviv administratyvno-protsedurnoho prava [Theory of principles of administrative and procedural law]. Helvetica (in Ukrainian).
7. European Commission (2022). Glossary of terms EU acquis. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1UaFmClhRwE_g10nGyHT4SQXJI1OJ3uofvzRaIhb8XSs/edit#gid=1467795730 (in English).
8. Sigma Papers (1998) Europe and Governance: The European Administrative Space. Preparing Public Administrations for the European Administrative Space. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/5kml6143zd8p-en> (in English).
9. Pukhtets'ka A.A. (2016) Pryntsyvy administratyvnoho prava: administratyvno-pravovi ta yevrointehratsiyni aspekty onovlennya zmistu ta praktyky zastosuvannya [Principles of administrative law: administrative-legal and European integration aspects of updating the content and practice of application]. Panov (in Ukrainian).
10. Kolpakov V.K. (2016). Yevropeys'ka paradyhma administratyvnoho prava Ukrayiny [European paradigm of administrative law of Ukraine]. Adaptatsiya zakonodavstva Ukrayiny do prava Yevropeys'koho Soyuzu (in Ukrainian).